

ÁHOVÁ A DOLGOZÓK

*pihenni
mennek*

A lillafüredi Palota-szálló

Hazánk legérdekesebb és tájképi szépségekben leggazdagabb hegyvidéke a borsodi Bükk-hegység. Most a nyár közeledtével, amikor a dolgozók a munkaversenyekben kifáradva megérdemelt pihenőjükre készülődnek, ismerkedjünk meg egy kicsit ezzel a szép vidékünkkel.

A borsodi Bükk az ú. n. Magyar Közép hegység északkeleti darabja. A Balaton nyugati csücskénél kezdődik ez a hegyvonulat. Jól elkülönült tagjai a Bakony, Vértes, Dunazug-hegység, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Bükk és a Tokaj-Eperjesi vulkánisor. Magánosan áll a Bükk az Alföld végtelen síksága és a Sajó–Ipoly medencéje közt. Nyugati hegyszomszédja, a Mátra, távoli hegységnek látszik csak innen. Magános sziklaormait Kárpátok vihara éri. Ezért zord a klímája.

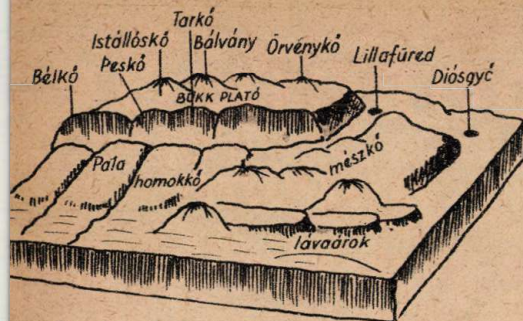
Középső része egy 20 km hosszú és 6 km széles, 800–900 m magason elterpeszkedő fennsík, az ú. n. Bükk-plató. Alapközete ősi fehérszürke mészkő, melynek anyaga a földtörténeti őkorban, a karbonkorszakban, mintegy 500 millió évvel ezelőtt rakódott le az őstenger egykor itt hullámzó vizéből. A fennsíkot hatalmas mészkőszikrtek, az ú. n. „Kövek” szegélyezik 900 méteren felül nyúló ormaikkal. Ilyenek a Bélkő, Örökő, Peskő, Vöröskő, Istállós-kő (959 m), Bálvány (956 m) és Örvénykő. Többnyire meredek falakkal leszakadó, mohos kővárak ezek. Fölöttük sasok vijjognak, oldalukon bükkös szálerdő zúgása hallszik.

A KARSZTOS FENNSÍK

Maga a Bükk-plató karsztos jellegével egyedülálló természeti jelenség hazánkban. A mészkőnek ugyanis az a tulajdonsága, hogy repedésein át az esővíz leszívárog. A természetes vizek mindig tartalmaznak egy kis szénsavat. Ez a gyengén szénsavas víz oldja a meszet. Lassú ez a folyamat, szinte észrevehetetlen. Egyszer csak azonban a repedések annyira tágulnak, hogy a felszín egy helyen berogy. Lavórszerű bemélyedések: töbrök (dolinák) keletkeznek, legtöbbször láncszerű sorozatokban s e berogyások a felszínnek egészen szokatlan jelleget adnak. A töbrök átmérője 10–100 méter, mélysége 3–10 méter. Megnehezítik a turisták útját, mert lépten-nyomon kerülgetni kell a töbröket s irányító nélkül bizony könnyű itt eltévedni.

Ma autót vezet fel Lillafüredről a Bükk-platóra, a jávorkuti vadászkastélyig. A Kállyak egykori vadászháza lucfenyők pompás szálfáitól övezve ma a dolgozók tüdülését szolgálja. Közeliében még néhány vadászház és pisztrángos tó csalogatja a pihenő turistát.

A karsztos plató nyugati végén, az Istállós-kő és Tarkó 1000 métert megközelítő csücsai között elkerített védett terület van. Itt a növényzet a maga ősi állapotában tanulmányozható. Minden emberi beavatkozástól mentesen, a természet irányító hatalma alatt áll itt az erdő s botanikusok, természetbarátok látogathatják.

A Borsodi Bükk-hegység tömszelvénye

A Bükk-plató déli pereméhez karbon kori agyagpalák, homokkövek és töredezett mészkőrögök csatlakoznak. A hegységnek ez a része a földkéreg mozgásai következtében később töredezett össze. Mindezekhez délkeleten még egy alacsonyabb, fiatal-korú vulkáni terület csatlakozik.

Természetes, hogy e különböző kőzetanyagokból felépülő hegység egyes részeinek más és más lesz a tájképi jellege. Ennek köszönheti a Bükk-hegység komoly turistákát is magához vonzó vadregényes szépségeit.

A középső fennsík különös karsztos jellegéről már szóltunk. A karbon agyagpalák és homokkövek vidéke lankásabb hegylejtőket, normális völgyeket mutat, pl. Szilvásvárad, Dédes környékén s a fennsíkhoz fekvő egyéb részeken is. Ahol azonban a képződményekben mészkő-betelepülések lépnek fel, a tájkép festőivé válik. A mészkőrögök sokszor hatalmas szirtek alakjában ugranak ki a lankás alapkőzetből. Ezek a Bükk-hegység híres „Látókövei”. Falmeredek oldalakkal kiugró, sokszor alig megközelíthető sziklabástyák, melyekről pompás kilátás nyílik a Felvidék hegyormaira.

Ilyenek továbbá a két Dédesi Várhegy Árpád-házi várromjával, Odvaskő, Gerennavár, Örvénykő s a Hetemér sziklái.

A délkeleti fiatal vulkáni terület alacsonyabb hegyhátai között legérdekesebbek az egykori riolit-lávaárak formálta kisebb fennsíkok, mint a Karudhegy, Keresztbérc és a Kácsfűrdő, Kisgyőr körüli fennsíkok.

A BÜKK AZ ÓSEMBER LAKÓHELYE

Különös érdekességei a Bükk-hegységnek a Lillafüred és Szilvásvárad környékén már részletesen feltárt barlangok is. Mindkét helyről a csiszolatlan, paleolitik-kor ősemberének maradványai, eszközök kerültek elő. A Bükk-hegység számos barlangjával és kőfülkéjével nagyon alkalmas hely lehetett az ősember letelepedésére. Megtalálta itt mindazokat a feltételeket, amelyekre szüksége volt: vadban gazdag volt a vidék, s minthogy házat még nem tudott építeni a jégkornak ősembere, a természetes barlangokban húzódott meg. A miskolci Ávas kvarcitos kovakövei kitűnő anyagot szolgáltatottak kezdetleges kőeszközei számára. Együtt élt ez ősember a hideg éghajlatot tűrő s ma már többségükben kihalt állatokkal: a barlangi medvével, barlangi oroszlánnal, taránszarvassal, óriás gim-szarvassal s a hatalmas mammuttal.

Végzetes, véres harcok színtere lehetett egykor a Palota-szálló mai, igézetes völgye. A tagbaszakadt, bozontos ősember vívta élet-halál harcát a nálánál sokszor tízszeres hűsszorta nagyobb fenevadakkal. Az egyenlőtlen erejű küzdelemből legtöbbször mégis ő került ki győztesen. Ma ez őslátatokkal együtt kerülnek elő eszközei a Lillafüred-környéki Szeleta, Kecskelyuk, Búdöspeszt és a Szilvásvárad-környéki, Istállóskői és Peskő-barlangokból. Néma tanui az egykori küzdelemnek.

A Bükk déli részén a Cserépfalu melletti Subalyuk-barlangban az ősember csontmaradványait is megtalálták. Sőt valószínű, ősembercsontokat tártak fel a répáshutai Balla-barlangban is.

De vannak itt pompás ceppkőbarlangok is, amelynek a lillafüredi Anna- és Szent István-barlang, amelyek mesebeli márvány-palotára emlékeztető csillogó oszlopaival,

függő és álló cserépköveivel kápráztatják el a betévedő turistát. Sőt: a Bükk-plató alatt a lezivárgó karsztvizek kimosásában nagy, összefüggő barlangrendszernek kell lennie, de ennek a mészkőhegység belsejébe meghúzódó barlangnak nem sikerült még a nyomára akadni.

AZ ERDŐK BIRODALMA

A tájképi szépségekben gazdag hegyvidéket összefüggő erdőség takarja. Az ú. n. kevert hegylábi erdőt a tölgyes, majd a magasabb tetőkön s az északi lejtőkön a bükkös váltja

A Búdöspeszt-barlang bejárata

fel. A fiatal, karsútörzsű, folyondárral szinte átjárhatatlanná átszőtt bükkszők mellett — mint amilyeneket az Örvénykő és Csikorgó környékén láthatunk — a 30 méteres szálerdők pompás lombcsarnokaig mindenfelé a bükkerdő változatos szépségei fogadják a szemlélőt. Itt-ott fehértörzsű nyíreszek tarkítják a képet és szénégető bogsák sűrű füstjei gomolyognak az égbolt felé. Néhány helyen: a Jávorkútnál, Hollósetőn, Örvénykőn, Kismezőn, stb. ültetett fenyves-részletekkel is találkozunk.

Az erdők életközösségébe természetesen az állatvilág is beletartozik. A Bükk-hegység nagyvadállománya az utóbbi években erősen megcsappant. Valamikor medvék is éltek itt, ma már csak egy kitémőtt barnamedve őrzi emléküket a Jávorkúti vadászházban. Szarvas és őz azonban még található szépszámmal, sőt a Kapubérc és Kerekhegy környékén sok a vaddisznó is. Nemrégiben meghonosították a muflont, ezt a Korzika, Szardínia szigetén honos, görbültszarvú vadjuhot. Ez úgy látszik, megfelelő helyre talált a Bükk déli lejtőin, mert azóta szépen szaporodik.

A ragadozók közül vadmacska és borz él e vidéken, de nem nagyon találkozunk velük a turista, mert többnyire csak éjjel vadásznak s az embert egyébként is messze elkerülik.

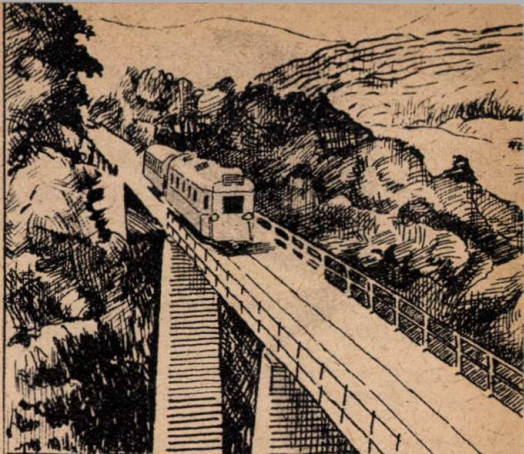
A madarak világából a pompás röptű, hatalmas szirtisast és a kisebb termetű törpesast látjuk gyakran izezni a „Látókövek” kiugró sziklái fölött. Zuhanórepüléssel változtatott körkörös röppályájukon vadászterületeiket kémlelik át. Erdel bagoly, sőt állítólag a sasnagyságú nagy fülesbagoly is előkerül a Bükk rengetegeiben. Ez a hatalmas éjjeli ragadozó csak a Kárpáti hegyvonulatokon fészkel. Hazánkban ritkaságszámba megy.

A halak társaságából a kitűnő húsz pisztrángokkal, e valóságos úszó-akrobatákkal találkozunk lépten-nyomon. A Szilvás-várud környékén levő festői Szalajkavölgy pisztrángos tavaiban csodálhatjuk ezeket a remek halakat, amint a vizeséseken felúsznak.

ÜDÜLŐHELYEK, TURISTA-LEHETŐSÉGEK

A növény- és állatvilág érdekességei mellett a kiránduló- és üdülőhelyek vadregényes helyei várják és fogadják a pihenőre induló dolgozókat. Két nagyobb várossal határos a hegység. Nyugati végén van a pompás uszodáiról, régi váráról és kitűnő borairól híres Eger, keleti végén pedig az élénk forgalmú Miskolc.

Miskolcra déli irányban negyedórai autóbusszút után megérkezünk Tapolca-

Lillafüredi kisvasút

A szentléleki romok

fürdőre. Hejőcsaba és Görömböly községek között, a Szent Kereszthegy lábánál, festői völgyben fekszik ez a modern fürdőtelep. Gondozott parkja, szállói és penziói, 100 m. hosszú strandfürdője, 29°-os radioaktív gyógyvizével minden kényelmet és pihenési lehetőséget megad az arra rászorulóknak.

Miskolcra a Szt. Anna-templomtól induló keskenyvágányú hegyvasúttal mehetünk ki Diósgyőrré. Itt sorakoznak a hatalmas vasgyár épületei: a kohótelep, Martin-művek, hengerművek, ágyugyár, papírgyár, stb. Ez az a hatalmas gyártelep, amely az ötéves terv során kiépítendő második magyar műegyetemet vonzotta Miskolcra.

A vasgyárat elhagyva, megpillantjuk a négy csontoronyával égnek meredező diósgyőri várromot. Mai formájában 1300 körül épült a Nagy Lajos korában élte fénykorát. A király udvarával együtt gyakran tartózkodott a diófakkal körülülített vár boltíves szobáiban. A Rákóczi-féle szabadságharcban pusztult el s azóta romokban hever.

A kisvasút tovább megy és ígézetes tájak között, vakító mészsíklák szurdokvölgyében, egy kanyarodó után hirtelen elénk tárul a lillafüredi *Palota-szálló* tornyos mesekastélya. Az egykori Bethlen-kormány pazarló költekezése hívta életre ezt a „fő-úri” szállót, ahová a multban kispénzű ember be nem tehetette a lábát. Ma a szakszervezetek dolgozói üdülnek benne. „Függő-kertek”, mű-vízésés, alagút, mesterséges tó, minden van itt, ami ilyen hegyvidéki luxusszállóhoz kívánczozott, de ma már a hegykoszorús tájban ez a sok, mesterséges részlet valahogy természetes egységbe olvadt: a környék nagyon szép s a glccses részletek eltűnnek a nagyvonalú keretben. Lillafüredről autobusszal lehet átmenni *Bükkszentkeresztre* (régében Ujhuta), ahol fenyvesek-övezte rétségek és hegyi legelők között 600 méter magason az OTI új üdülőháza nyílt meg.

Lillafüredtől (ahová egyébként a miskolci állomásról autobusszal is ki lehet menni) a kisvasút hetenként kétszer fölme gy Ómas-sáig, illetve *Garadna-végállomásig*. Itt aztán végeszakad a további utazási lehetőségeknek. Kezdetét veszi az igazi túra.

A lillafüredi vízésés

Pompás erdei úton, csobogó hegyipatak mellett, 1 órai séta után felkapaszkodunk a szentléleki zárdaromkhoz s a mellette épült egykori menedékházhoz.

A pálos rend egykori kolostora 1312-ben épült. Ma már csak néhány gótikus csúcsív-rész és oszlopfő látható az egykor díszes templomból. mellette a Turista Egyesület miskolci osztályának menedékháza 8 szobával és közös női és férfi-turistaszállással, továbbá 4 erdei vikendházzal várja a kirándulókat. Az innen negyedóránnyira levő északi „látókövek” és a 773 m magas Örvénykő pompás kilátást nyújt a Felvidék hegyei felé.

Tovább, nyugat felé, másfélórai gyaloglás után a Csikorgón keresztül elérkezünk a 956 m magas Bálvány oldalán levő Bánkúti menedékházhoz. Ez a szép, emeletes épület vízvezetékekkel ellátott szobáival a kényesebb izlést is kielégíti. (Garadna-végállomás-ról kocsin is felhozzák az ideigyekvőket.) A Bálvány vasvázak kilátótornyáról jó idő esetén az Alföld végtelen síksága, a távoli Mátra-bércék, az Alacsony-Tátra, sőt szerencsés esetben a Magas-Tátra havas ormái is láthatók.

A bánkúti menedékházból szép túrák lehetősége nyílik a Bükk-plató dolinás felszínére. Leereszkedve pedig a Faktorréten s a Geranna-vár lejtőin a festői szépségű, pisztrángos Szalajkavölgybe, innen pedig Szilvásváradra mehetünk. Viszont ha északra vesszük utunkat s a Bán völgyén ereszkedünk le, a Dédesi Várhegyek lábánál Dédes községbe érkezünk. Az egykori Serényi grófi kastély ma a Pedagógus Szakszervezet üdülőit várja.

E rövid szemle csak a legnevezetesebb pontjait említi a Bükknek. A turisták által igazán kedvelt vadregényes sziklaormokat, mint a Bélköt, Ablakosköt, Szarvasköt, Imóköt, stb. nem is említettük.

Keressék fel a Borsodi Bükk-hegységet a magyar dolgozók; különösen azok, akik a magaslati üdülés mellett a csendet s a természet bántatlan szépségeit élvezni akarják. A Kárpátoknak egy, az Alföld peremére tolt, festői hegycsoportjában gyönyörködhetnek.

Dr. Haraszty Árpád

A legjobb képes családi folyóirat

az *Aszsonyok*

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én

Ára Ft 1.50